

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

חינוך, משפחה ומגדר: בין הפרטי לציבורי - 34555

תאריך עדכון אחרון 27-08-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): תניא ציון-וולדקס

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: tanya.zion-waldoks@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש במייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס עוסק בצומת בין מגדר, משפחה לחינוך ומזמין בירור משותף של נקודות החיבור בין הפרטי לציבורי. איך ואיפה ילד לומד להיות "גבר גבר"? איך נערות מתרגלות "נשיות"? למה (והאם) זה חשוב? מה תפקידן של המשפחה, חברת השווים ושל מערכת החינוך בעיצוב ובמישור של זהות מגדרית "נורמטיבית"? איך הבדלים בין מבנים תרבותיים, חברתיים, וכלכליים משפיעים על ייצוגים ונורמות מגדריים? מה מקומם של גוף ומיניות בהבניות מגדריות במרחבים חינוכיים? כיצד הורות מעוצבת בזמננו בתרבות ובמשפט - מהי אמהות ואבהות "ראויה" (ומי קובע)? כיצד השינויים שחלים כיום במבנה המשפחה ובחלוקת התפקידים בה מעצבים הבניות מגדריות בחינוך? כיצד המיקום האתני/דתי/לאומי/מעמדי של משפחה משפיע על המפגש שלה עם מערכת החינוך הפורמלית? מה בין משפחה, קהילה, לדת, לאום ומדינה בהקשר של יחסי מגדר ולהסללה חינוכית? מהם מגוון הקשרים בין תפקידים משפחתיים "פרטיים" למרחבים הציבוריים בהם אחווה, אמהות ואבהות הם סמלים תרבותיים עוצמתיים לשיעתוק או לשינוי?

נדון יחד במקרי בוחן ששאובים מהתרבות הפופולרית ומהאקטואליה של החיים בישראל, וננתח אותם על סמך מושגי יסוד, עקרונות ומתודות הלקוחים מסוציולוגיה של החינוך ומתאוריות פמיניסטיות. כמו כן, ניעזר בידע שנצבר מניסיון החיים של הסטודנטיות. ים עצמן. כדי לאפשר התבוננות רפלקטיבית בזיקות בין האישי לפוליטי, ולזמן דיון בשונות ובחשיבות של ידע ממוקם ומגוון.

מטרות הקורס:

הקורס נועד לעורר שאלות ולהעניק כלים לחשיבה מגדרית ביקורתית כאמצעי להבנה וניתוח של החברה והתרבות בהקשרים חינוכיים. הקורס גם יזמן לסטודנטים. ות הזדמנות להתבונן באופן רפלקטיבי בהנחות היסוד המגדריות שמעצבות את חייהם. ואת הסביבה המשפחתית והחינוכית שבה הם פועלים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- להדגים הבנה של מושגי יסוד שנלמדו ולתאר מגמות ומחלוקות עיקריות במחקר
- ליישם באופן מושכל מגוון דרכי חשיבה מגדרית ביקורתית, תוך שיום והשוואה ביניהן
- לאבחן אתגרים חברתיים-חינוכיים באמצעות חשיבה מגדרית ולזהות קשרים בין אופן אבחון הבעיה לפתרונות המוצעים לה
- לזהות בעזרת חשיבה מגדרית ביקורתית תופעות רלוונטיות מחיי היומיום החברתי-חינוכי של הסטודנטיות. ים וממופעים תרבותיים המוכרים להם. ולנתח את אופני פעולתן
- לזהות זיקות בין האישי לפוליטי ולבטא זאת באמצעות שימת תופעות מחיי היומיום בהקשרם החברתי הרחב יותר ולהיפך
- להתבטא באופן רפלקטיבי (בעל פה או בכתב) על אודות חיבורים בין חומרי הלימוד לניסיון חייהם ותפיסות העולם של הסטודנטיות. ים
- לנסח (בעל פה או בכתב) שאלות פתוחות שמאתגרות את המובן מאליו, מקדמות חקירה נוספת, נובעות מעניין וסקרנות אישית של הסטודנט. ית אודות החומר הנלמד ומשקפות הפנמה ושימוש מושכל בחומר הנלמד
- לזהות טענות עיקריות במאמר אקדמי ולתמצת אותן במילים שלהם. ין
- לנקוט עמדה ביחס לחומר הקריאה ולנסח את הטענה באופן בהיר תוך ביסוסה באמצעות הבאת

- מידע המחזק את עמדת הסטודנטיות.ים ושקילה של מידע חסר, סותר או מחליש
- לבחון טענות באופן ביקורתי באמצעות כמה פרספקטיבות שונות, כולל הכרה במגבלות של כל נקודת מבט וזיהוי הנחות היסוד שלה והעדריים בידע קיים
- לקחת אחריות על תהליך הלמידה שלהם.

דרישות נוכחות (%) :
100%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית, השתתפות פעילה של סטודנטים - דיון בכיתה, צוותי למידה, תרגילים ועבודה עצמאית על פרויקטים, הבאת חומרים מהיומיום כולל קטעי מדיה, כתיבה רפלקסיבית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- מבואות ומושגי יסוד בחקר המגדר (מגדר כהבנייה חברתית, ידע/כח, מין, מגדר ומיניות)
- משפחה בין חינוך לחברה - מושגי יסוד וגישות
- המשפחה כמוסד ממוגדר וממגדר
- בין האישי לפוליטי - תפקידים משפחתיים ומשמעויותיהם החברתיות (אחים ואחווה, אמהות, אבהות)
- מסירה בין-דורית - בין שימור לשינוי
- בין שארות ליחסי מגדר - משפחה, קהילה, אומה, מדינה
- אמהות, אבהות והורות - בין משפחה, חברה, ל"מערכת" החינוך
- משפחה במבט משפטי והצטלבותי (מגדר, מעמד, אתניות, לאום) - פרקטיקות הוריות, נגישות להשכלה, הפרדה והסללה, הבניות משפטיות
- משפחה דת ולאום
- שונות ומגוון - משפחות, "אחרות", נורמטיביות ושינוי

חומר חובה לקריאה:
יפורסם בהמשך

חומר לקריאה נוספת:

- הרצוג, ח. 2009. "במבחן הזמן: מבט ביקורתי על גלגולו של השיח על מגדר". עיונים בשפה וחברה 2 (1), עמ' 10-30.
- Martin, Emily (1991) "The Egg and the Sperm: How Science Has Constructed a Romance Based on Stereotypical Male-Female Roles", *Signs*, Vol. 16, No. 3, pp. 485-501
- אורטנר, ש. 2007. "האם היחס בין הנשי לגברי הוא כמו היחס שבין הטבע לתרבות?" בתוך: ינאי, נ. ואחרות (עורכות). דרכים לחשיבה פמיניסטית. האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 25-45.
- Ortner, Sherry B. 1974. "Is Female to Male as Nature Is to Culture?" In M. Z. Rosaldo and L. Lamphere (eds.), *Woman, Culture, and Society*. Stanford University Press. pp. 68-87

- West, Candace, and Don Zimmerman. 1987. "Doing Gender." *Gender & Society* 1 (2): 125-51.
- סבג, ק. וביברמן-שלו, ל. 2014. "בין חינוך למשפחה" (פרק 3) בתוך: חינוך, חברה וצדק. פרדס. עמ' 59-76.
- אדר-בוניס, מ'. 2007. משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- Okin, S. M., 1991. *Justice, Gender, and the Family*. Basic Books.
- פוגל-ביז'אוי, סילביה. 2006. "משפחות בישראל: בין משפחתיות לפוסט-מודרניות". בתוך: יזרעאלי, ד. ואחרות (עורכות). מין, מגדר ופוליטיקה. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 107-166.
- יוספזאי, מלאלה ופטרישיה מק'קורמיק. 2016. מלאלה (מהדורה לקוראים צעירים, מתרגמת: תמי לימון). צלטנר ספרים.
- דונת, א. 2013. "טובים השניים מן האחד? כמה הגיונות תרבותיים של מוסד האחאות בישראל". סוציולוגיה ישראלית 15 (1): 35-57.
- הוקס, ב. 2006 [1984]. "אחיות: סולידריות פוליטית בין נשים". בתוך: באום, ד' ואחרות (עורכות) ללמוד פמיניזם: מקראה. מגדרים. עמ' 223-243
- hooks, b. 1986. "Sisterhood: Political Solidarity between Women", *Feminist Review* 23, pp.125-138
- Kaplan, D. 2018. "Absent Brother: The Military Friendship and Commemoration" (Chap 9) in *The Nation and the Promise of Friendship*. New York: Palgrave Macmillan. Pp. 183-204.
- ברקוביץ, נ. 2001. "אזרחות ואמהות: מעמדן של נשים בישראל". בתוך: פלד, י. ואופיר, ע. (עורכים). ישראל מחברה מגויסת לחברה אזרחית? ירושלים: ון ליר. עמ' 206-243.
- Berkovitch, N. (1997). *Motherhood as a National Mission: The Construction of Womanhood in the Legal Discourse in Israel*. *Women's Studies International Forum*, 20(5/6), 605-619.
- לחובר, ע. 2018. "יום האם: מודלים של אימהות בסדרות טלוויזיה ישראליות פופולריות". בטחון סוציאלי 103 (מרץ), עמ' 285-302.
- Milman, N. (2014). *Mothers, Mizrahi, and Poor: Contentious Media Framings of Mothers' Movements*. *Intersectionality and Social Change*, 37, 53-82.
- צ'ודורו, נ. 2007 [1978]. שיעתוק האמהות - פסיכואנליזה והסוציולוגיה של המגדר. בתוך: דרכים לחשיבה פמיניסטית: מקראה האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 86-136.
- Chodorow, N. 1978. *The Reproduction of Mothering - Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. University of California Press, Berkeley.
- גונט, ר. (2007). "אבא בבית? הגורמים הקובעים מעורבות אבות בטיפול בילדים". מגמות מה(1), עמ' 103-120
- Boyarin, D. (2009). *Unheroic Conduct: The Rise of Heterosexuality and Jewish Masculinity*. In B. Krondorfer (Ed.), *Men and Masculinities in Christianity and Judaism: A Critical Reader* (pp. 82-95). SCM Press.
- קמיר, א. (2011). "ציונות, גבריות ופמיניזם: הילכו שלושה יחדיו בלתי אם נועדו". בתוך: מ. שילה וג. כ"ץ (עורכים). עיונים בתקומת ישראל: מגדר בישראל. עמ' 443-470. מכון בן-גוריון, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- לומסקי-פדר, ע. ורפפורט, ת. 2000. "משחקים במודלים של גבריות מהגרים יהודיים רוסיים בצבא הישראלי" סוציולוגיה ישראלית. ג (1): 31-51.
- Lomsky-Feder, E., & Rapoport, T. (2003). *Juggling Models of Masculinity: Russian Jewish Immigrants in the Israeli Army*. *Sociological Inquiry*, 73(1), 114-137.
- מלר, טל. 2018. "אימהות עכשוויות בחברה הפלסטינית בישראל - בין קישוריות למשא ומתן". ביטחון סוציאלי 103: 179-210 (יש תקציר באנגלית ובערבית)

- ארדריך, ל. גולדן, ד. ורברמן, ס., 2018. "אימהות וניווט החינוך בבית הספר: מבט השוואתי". ביטחון סוציאלי 103: 237-261.
- הישראלי, א. (2016). "משפחה והשכלה: כניסתם של צעירים מזרחים מהפריפריה להשכלה הגבוהה". בתוך: א. אדי-רקח וא. כהן (עורכים), דינמיות בהשכלה הגבוהה: אסופת מאמרים לכבודו של פרופ' אברהם יוגב. עמ' 160 - 139. ת"א: אוניברסיטת תל אביב
- Lavee, E. and Benjamin, O. (2015). "Working-class mothers' school involvement: a class-specific maternal ideal?" *The Sociological Review*, 63, 608-625
- Lareau, A. (2002). *Invisible inequality: Social class and childrearing in black families and white families*. *American Sociological Review*, 67(5), 747-776
- Vincent, C. (2017). 'The children have only got one education and you have to make sure it's a good one': parenting and parent-school relations in a neoliberal age. *Gender and Education*, 29(5), 541-557.
- Gonzalez, J.-M., Sinclair, K. O., D'Augelli, A. R., & Grossman, A. H. (2017). "Intersectionality and Well-Being Among Racial/Ethnic Minority and LGB Youth: Extended Family Members as Support Against Negative Parental Reactions to Coming Out". In: R. Dimitrova (ed.), *Well-Being of Youth and Emerging Adults across Cultures, Cross-Cultural Advancements in Positive Psychology*, Springer, 123-144.
- מסארוה-סרור, א. (2018). "תפיסת האימהות האיסלאמית בקרב נשים פלסטיניות הלומדות במסגד". ביטחון סוציאלי 103, עמ' 157-177
- רידר-אינדורסקי, אסתי. 2018. ושאינן נראות: פמיניזם חרדי המקרה של "לא נבחרות לא בוחרות". פרדס. עמ' 109-132
- ציון וולדקס, ת' (2012). "שנינו יחד וכל אחד לחוד - נישואים, הסדרי זוגיות וגירושם של נשים יהודיות", בתוך ע' וילמובסקי וטל תמיר (עורכות). נשים בישראל: בין תיאוריה למציאות, שדולת הנשים בישראל, עמ' 451-493.
- Halperin-Kaddari, R. (2014). *The Halachic Trap: Marriage and Family Life*. In E. Fuchs (Ed.), *Israeli Feminist Scholarship: Gender, Zionism, and Difference* (pp. 159-182). University of Texas Press.
- חסן, מ' (1999). "הפוליטיקה של הכבוד", הפטריארכיה, המדינה ורצח נשים בשם כבוד המשפחה" - בתוך דפנה יזרעאלי ואחרים (עורכים) מין, מיגדר ופוליטיקה. (עמ' 306-267). תל-אביב: קו אדום הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- Hasan, M. (2002) *The politics of honor: patriarchy, the state and the murder of women in the name of family honor*, *Journal of Israeli History*, 21:1-2, 1-37.
- הרצוג, ח. 2003. "המשפחה הלוחמת: השפעת הקונפליקט הערבי-ישראלי על מעמד הנשים בישראל". בתוך: אלחאג', מ' ובן אליעזר, א. (עורכים). בשם הביטחון: סוציולוגיה של שלום ומלחמה בישראל בעידן משתנה. אוניברסיטת חיפה ופרדס. עמ' 401-420.
- Halperin-Kaddari, R. and Yadgar, Y. (2010). "Between Universal Feminism and Particular Nationalism: politics, religion and gender (in)equality in Israel". *Third World Quarterly*, 31:6, 905-920.
- גרוס, א. (2013). "הפוליטיקה של זכויות להט"ב: בין (הומו)נורמטיביות ו(הומו)לאומיות לפוליטיקה קווירית". מעשי משפט, ה עמ' 101-141.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 60 %
הגשת תרגילים 30 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

הלמידה בקורס תתקיים באופן מקוון (למידה מרחוק, בעיקר למידה סינכרונית באמצעות הזום בשילוב מעט למידה א-סינכרונית עם הרצאות מוקלטות מראש וקטעי מדיה לצפייה באופן עצמאי).
הלמידה בקורס תהיה מאד אינטראקטיבית וחוייתית ודורשת מעורבות פעילה של סטודנטים.ות.